Raad van Commandanten
en Directeuren
Veiligheidsregio

Bijlage 1 Basisbehoeften bij NSP

Inhoud

Bijlage 1 Basisbehoeften bij NSP 1

Inleiding 2
1.1 Doel 2
1.2 Uitgangspunten 2
1.3 Werkwijze 3
1.4 Verantwoording 3

2 Relevante scenario's 4
2.1 Schuilen uitgesloten van all-hazard benadering 4
2.2 Rijksbrede risicoanalyse 2022 4
2.3 6 scenario's expliciet gemaakt door de RCDV 5
2.4 Koppeling scenario's 5
2.5 Netto afdronk scenario-analyse 5

3 Inwoners perspectief 6
3.1 Gezien en erkend worden 6
3.2 Emotionele behoeften 7
3.3 Regie en rechtvaardigheid 7
3.4 Veranderende behoeften door de tijd heen 7
3.5 Voorbereiding 8

4 Overheidsperspectief 9
4.1 Internationaal 9
4.2 Nationaal 11
4.3 Vergelijking behoefteperspectieven van inwoners en overheid 14
4.4 Verschillen met internationale behoefteperspectieven 17

5 Fasering 18
5.1 Vier fasen 18
5.2 Pre-fase18
5.3 Impactfase 18
5.4 Honeymoon fase 19
5.5 Desillusiefase/ herstel/ re-integratie fase 20

6 Literatuurlijst en overige informatiebronnen 21

Inleiding

Binnen het project Noodsteunpunten is een aantal deelprojecten uitgezet om deelproblemen uit te werken. Dit deelproject richt zich op de basisbehoeften van de inwoners tijdens een langdurige crisis.

1.1 Doel

> “In kaart brengen van de basisbehoeften van inwoners tijdens een grootschalige/langdurige crisis”

Om de basisbehoeften vanuit meerdere invalshoeken in kaart te brengen wordt er gekeken naar:

- De scenario’s waarop we ons moeten voorbereiden;
- Basisbehoeften vanuit het perspectief van de inwoners;
- Basisbehoeften vanuit het perspectief van de overheid;
- Fasering van deze basisbehoeften; welke basisbehoeften zijn wanneer nodig?

1.2 Uitgangspunten

Onderzoek naar de basisbehoefte van de inwoners gaat niet zonder te constateren dat er enkele “rafelranden” aan dit deelproject zitten. Zaken waarover wel een uitspraak gedaan moet worden, maar die de scope van dit deelproject overstijgen. Voor een deel vormen deze rafelranden de uitgangspunten en randvoorwaarden voor dit deelproject. Meer concreet:

- Wanneer start de taak van een noodsteunpunt?
  De inwoners dienen 72 uur zelfvoorzienend te zijn. In werkelijkheid zal dit niet voor iedereen gelden. Daarnaast zijn er ook zaken waar een noodpakket niet in voorziet, zoals de behoefte aan informatie en acute hulp. In dit deelproject wordt niet alleen naar de basisbehoeften gekeken; de timing ervan wordt zover mogelijk meegenomen;
- Wanneer stopt de taak van een noodsteunpunt?
  Omdat niet is vastgelegd hoe lang een noodsteunpunt moet kunnen functioneren, laten we deze vraag binnen het deelproject onbeantwoord; een open einde;
- Zijn de basisbehoeften constant of dynamisch?
  In het deelproject wordt meegenomen dat er gedurende de periode van crisis andere behoeften kunnen ontstaan. Denk hierbij aan groeiende behoefte aan psychische bijstand of toename van eenzaamheid;
- All Hazards approach.
  De All Hazards approach impliceert dat alle mogelijke scenario’s meegenomen zouden moeten worden in het onderzoek. Scenario’s die dermate verwoestend zijn dat de noodsteunpunten niet langer functioneren, zijn mogelijk, maar gaan de scope van dit deelproject te boven. Dit geldt ook voor bijbehorende behoeften zoals grootschalig onderdak en/of schuilen.

1.3 Werkwijze

Als eerste wordt bekeken welke scenario's relevant zijn voor dit deelproject. Door middel van literatuurstudie (documenten uit binnen- en buitenland) wordt vervolgens het inwoners- en overheidsperspectief uitgewerkt. Door deze twee naast elkaar te leggen, wordt de kans iets over het hoofd te zien beperkt. De totale lijst van basisbehoeften zal zoveel als mogelijk dynamisch worden gemaakt (wat is snel nodig, wat kan even wachten en wat is juist in een later stadium nodig?).

1.4 Verantwoording

In bijlage 1 wordt een opsomming gegeven van de gebruikte literatuur. Naast deze literatuurverantwoording is het zaak stil te staan bij drie wezenlijke bijdragen, die de korte tijdspanne waarin dit product is samengesteld, aanzienlijk hebben gericht.

Ten eerste was de vormgeving van een literatuurlijst en doorgronding van deze werken uitdagend. Hiervoor hebben we geleund op een recente scriptie en zijn auteur, in combinatie met de bijdrage van het lectoraat Crisisbeheersing van het NIPV. De spiegeling op onze literatuurlijst, onze verwerking ervan en de verdieping op concrete vragen hebben ons goed vooruit geholpen.

Ten tweede de landelijke verbreding op het inwonerperspectief via het netwerk LOCB. We zien lokale en regionale onderzoeken en participatietrajecten in snel tempo ontwikkelen. Vanuit het LOCB zijn deze onderzoeken aangedragen en verbonden.

Ten derde de bijdrage van de lopende onderzoekstrajecten van de VRU in Oekraïne. Helaas is de inhoud van dit project zeer actueel, concreet en nog steeds ontwikkelend. We zijn evenwel dankbaar voor de lessen die gedeeld worden vanuit deze gezamenlijke inspanning.

2 Relevante scenario's

In het nadenken over de basisbehoeften vinden en vonden we het belangrijk stil te staan bij de scenario's die we willen afdekken. Immers; de basisbehoeften voor een noodsteunpunt rolt voort uit voorzienbare effecten van scenario's waar je op voorbereid wil zijn. Het Veiligheidsberaad en de Vereniging Nederlandse Gemeenten hebben in de bestuurlijke opdrachten beiden gerefereerd aan een *All-hazard* benadering. Dit sluit aan bij de Veiligheidsstrategie voor het Koninkrijk der Nederlanden. Dat sluit vooralsnog geen scenario's uit.

2.1 Schuilen uitgesloten van all-hazard benadering

Hoewel het geen specifiek scenario is, maar wel een mogelijke behoefte duidt bij specifieke scenario's, staan we stil bij schuilen. Een mogelijke behoefte bij bijvoorbeeld een aanval met (nucleaire) raketten. dat wel. In 2024 antwoorde verantwoordelijk minister Yeşilgöz-Zegerius op kamervragen over de Poolse inrichting van *Bomb Shelters* en de eventuele noodzaak daartoe in Nederland[1]: "*In 1990 heeft het toenmalige kabinet besloten de rol van openbare schuilgelegenheden bij de bescherming van de bevolking te beëindigen. Daarmee beëindigde het Rijk ook zijn stimulerende en ondersteunende rol. Dit besluit is nog steeds van kracht. Op dit moment spelen schuilkelders daarom geen rol bij een eventueel conflict waarbij Nederland betrokken is.*". De Nederlandse regering sluit scenario's waarin schuilen een behoefte kan zijn dus uit van voorbereiding voor noodsteunpunten.

2.2 Rijksbrede risicoanalyse 2022

Onder de nationale Veiligheidsstrategie2 liggen een serie concrete scenario's.

1. Klimaat- en natuurrampen (Extreem weer);
2. Infectieziekten;
3. Zware ongevallen (niet-moedwillige stralingsongevallen, chemische ongevallen en transport-ongevallen);
4. Polarisatie, extremisme en terrorisme;
5. Ongewenste inmenging en beïnvloeding democratische rechtsstaat;
6. Internationale en militaire dreigingen;
7. Economische dreigingen;
8. Cyberdreigingen;
9. Bedreiging vitale infrastructuur.

Hierin zijn een aantal scenario's impliciet, die zich laten koppelen aan de inzichten van de RCDV. Scenario's onder bijvoorbeeld 5 en 7 zijn minder relevant (blijkt uit de uitwerking in RRA) voor een noodsteunpunt, dus worden niet gekoppeld in 2.4.

---

[1] Kamervragen (Aanhangsel) 2023-2024, nr. 2102 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen
[2] Rijksbrede Risicoanalyse Nationale Veiligheid 2022 | Rapport | Rijksoverheid.nl

2.3 6 scenario's expliciet gemaakt door de RCDV

Naast de rijksbrede risicoanalyse heeft de RCDV in maart 2025 een duidelijke richting op de all-hazard benadering gegeven door de duiding van 6 scenario's aan de vakraad. Deze scenario's laten zich als volgt duiden:

1. Langdurige uitval van stroom;
2. Langdurige uitval van data;
3. Langdurige uitval van drinkwater;
4. Voedselzekerheid;
5. Pandemische paraatheid;
6. Evt. sabotage (bij onder andere haven- en industrie gebieden).

2.4 Koppeling scenario's

In de tabel hieronder laten we in koppeling van beide bronnen zien wat de overlap is en in welke effecten wij voorzien dat de inzet van een NSP nodig kan zijn. Let wel; de scenario's zijn hieronder niet in alle effecten uitgewerkt. Bij internationale en militaire dreigingen bijvoorbeeld zijn activiteiten in het kader van Host Nation Support denkbaar. Deze leiden wat ons betreft evenwel niet voorzienbaar tot behoeften van overheid en/ of burgers tot inzet van een noodsteunpunt. Wel de cascade-effecten die vanuit deze dreiging voortkomt[3].

Rijksbrede Risicoanalyse 2022	Koppeling scenari's RCDV 2025	Effecten mogelijk inzet NSP nodig
1. Klimaat- en natuurrampen (Extreem weer).	In cascade-effecten uitval vitale infrastructuur.	x
2. Infectieziekten	5. Pandemische paraatheid	x
3. Zware ongevallen (niet-moedwillige stralingsongevallen, chemische ongevallen en transport-ongevallen)		
4. Polarisatie, extremisme en terrorisme		
5. Ongewenste inmenging en beïnvloeding democratische rechtsstaat		
6. Internationale en militaire dreigingen	6. Sabotage. Daarnaast in cascade-effecten uitval vitale infrastructuur.	
7. Economische dreigingen		
8. Cyberdreigingen	In cascade-effecten uitval vitale infrastructuur.	x
9. Bedreiging vitale infrastructuur	1. Langdurige uitval van stroom.	x
9. Bedreiging vitale infrastructuur	2. Langdurige uitval van data	x
9. Bedreiging vitale infrastructuur	3. Langdurige uitval van drinkwater	x

2.5 Netto afdronk scenario-analyse

De netto afdronk onder deze scenario analyse is dat de meest bedreigende scenario's in haar effecten draaien om de uitval van vitale infrastructuur, waarbij de langdurige uitval van stroom, data en drinkwater de meest concrete effecten en noodzaak tot inzet van een noodsteunpunt oproepen.

In de analyse van behoeften van overheid en bewoners zijn dit dan ook de leidende scenario's.

[3] Zie bijvoorbeeld: *Openbaar jaarverslag 2024, Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst*, dd 22 april 2025.

3 Inwoners perspectief

Een ramp of crisis laat niet alleen fysieke schade achter, maar verstoort het leven van mensen op alle denkbare niveaus. Voor inwoners betekent het verlies van veiligheid, vertrouwdheid en regie. In de nasleep van zo'n gebeurtenis is het essentieel dat noodsteun niet generiek wordt aangeboden, maar nauw aansluit bij wat mensen op dat moment écht nodig hebben. Dit vraagt om meer dan logistiek of coördinatie – het vraagt om aandacht, betrokkenheid en actief luisteren.
In dit hoofdstuk staat het perspectief van de getroffen inwoners centraal. Wat zijn hun behoeften? Hoe veranderen die in de tijd? En waarom is het cruciaal om deze behoeften serieus te nemen bij het bieden van noodsteun?

3.1 Gezien en erkend worden

Een eerste behoefte die vrijwel alle getroffenen delen is die van erkenning. Erkenning dat er iets ingrijpends (is) gebeurd en dat zij daar niet alleen voor staan.
Wanneer overheden, hulpdiensten of maatschappelijke organisaties daadwerkelijk in gesprek gaan met inwoners, gebeurt er iets belangrijks: mensen voelen zich gehoord. Dit is geen bijzaak. Juist in de ontreddering na een ramp is sociale erkenning een cruciale pijler onder het herstel van vertrouwen.
Erkenning is dus op zichzelf al een vorm van noodsteun, die psychologisch van groot belang is en een gevoel van collectieve verbondenheid versterkt.

Basisbehoeften
In de eerste dagen na een ramp of crisis staan materiële basisbehoeften centraal. Inwoners hebben vaak plotseling geen toegang meer tot:

- Voedsel en water
  Voedselvoorziening moet snel op gang komen, zeker als supermarkten of infrastructuur tijdelijk niet beschikbaar zijn;
- Medische zorg
  Van eerste hulp bij verwondingen tot toegang tot medicijnen die mensen dagelijks nodig hebben;
- Informatie en communicatie
  Duidelijke, betrouwbare en actuele informatie over wat er gebeurd is, over het lot van dierbaren, wat men kan verwachten en wat men zelf kan doen;
- Veiligheid en bescherming
  Zeker bij rampen waar sprake is van chaos, water, vuur of instortingsgevaar is fysieke veiligheid een directe behoefte. Ook sociale veiligheid speelt een rol: is mijn buurt veilig? Is er toezicht?
- Veilige huisvesting
  Mensen hebben direct behoefte aan een dak boven hun hoofd – schoon, warm, droog, en indien mogelijk in de buurt van hun vertrouwde omgeving.

3.2 Emotionele behoeften

Waar in de eerste dagen vooral de praktische noden overheersen, groeit daarna de behoefte aan emotionele en psychosociale ondersteuning. Rouw om verloren bezittingen, stress om de toekomst, schuldgevoel, angst voor herhaling – deze gevoelens zijn reëel en kunnen verlammend werken. Mensen hebben in deze fase behoefte aan:

- Rust en stabiliteit
  Een voorspelbare, veilige plek om tot adem te komen is van groot belang. Dit kan ook betekenen: even geen druk van formulieren, media of verplichtingen;
- Een luisterend oor
  Professionele hulpverleners, maar ook vrijwilligers en buren kunnen hierin een rol spelen. Erkenning en begrip zijn hierin minstens zo belangrijk als oplossingen;
- Samenhang en gemeenschapsgevoel
  Rampen kunnen verbinden, maar ook verdelen. Behoefte aan samenkomen, rituelen of gezamenlijke verwerking speelt bij veel mensen een grote rol;
- Zingeving en perspectief
  Vooral bij langdurige crises komt de vraag op: waarom overkomt ons dit? En hoe nu verder? Mentaal perspectief is een kernbehoefte, die bijdraagt aan veerkracht.

3.3 Regie en rechtvaardigheid

Inwoners willen niet alleen geholpen worden – zij willen ook regie over hun eigen herstel. Dat betekent dat er behoefte is aan:

- Duidelijke procedures en eerlijke behandeling
  Wie heeft recht op welke hulp? Wat moet je zelf regelen? Inwoners willen een transparant systeem waarin zij niet verdwalen;
- Gelijke toegang tot hulp
  Geen voorkeursbehandeling voor wie mondiger is of meer netwerken heeft. Juist kwetsbare groepen moeten zichtbaar en bereikbaar zijn;
- Inspraak en maatwerk
  Wat voor de één werkt, is voor de ander onhaalbaar. Ruimte voor maatwerk én het serieus nemen van inwoners als gesprekspartner is essentieel.

“Het voelde alsof ze alles al bedacht hadden zonder ons. Maar zij weten niet hoe het is om hier te wonen, met vier kinderen en zonder auto.” – Getroffene in overstroomde wijk.

3.4 Veranderende behoeften door de tijd heen

Een belangrijk inzicht is dat behoeften niet statisch zijn. Ze veranderen – soms snel, soms pas na verloop van tijd.
Bijvoorbeeld:

- Eerste weken: Praktische hulp en veiligheid;
- Maanden erna: Emotionele steun, rechtsbescherming, begin herstel;
- Jaren daarna: Financiële compensatie, juridische conflicten, psychische zorg.

Bij langdurige of slepende crises, zoals vervuiling, woningnood of chronische overlast, kan het zelfs nog complexer zijn. Hier zijn problemen vaak minder zichtbaar, maar zeker niet minder urgent. De langzame opeenstapeling van stress, verlies van vertrouwen in instanties, en sociaal isolement maakt dat ook deze inwoners gebaat zijn bij herhaald en persoonlijk contact.

3.5 Voorbereiding

Hoewel noodsteun vaak wordt geassocieerd met de nasleep van een ramp, begint effectieve ondersteuning al vooraf – in de manier waarop inwoners worden voorbereid, betrokken en ondersteund om zichzelf en elkaar te helpen. Voor veel mensen is het een geruststellende gedachte dat er een vangnet is, maar nog krachtiger is het idee dat zij daar zelf deel van kunnen uitmaken.

De behoefte aan betrokkenheid

Inwoners willen niet alleen geholpen worden als het misgaat – zij willen vooraf betrokken zijn bij hoe hun gemeenschap omgaat met mogelijke risico's. Die betrokkenheid vergroot niet alleen de praktische voorbereiding, maar versterkt ook het gevoel van grip en verbondenheid. Het draagt bij aan de psychologische veerkracht van een gemeenschap.

Wat inwoners nodig hebben in de voorbereidende fase:

- Toegankelijke informatie over risico's en handelingsperspectieven
  Inwoners hebben behoefte aan begrijpelijke en betrouwbare informatie over wat er mis kan gaan, én wat zij zelf kunnen doen om zich voor te bereiden. Dit geldt voor extreme weersomstandigheden, overstromingen, langdurige stroomuitval, cyberstoringen of andere scenario's;

- Concrete handvatten voor zelfredzaamheid
  Denk aan noodpakketten, eenvoudige checklisten, communicatieafspraken binnen buurten, en toegang tot EHBO-trainingen of digitale vaardigheden;

- Betrokkenheid bij het ontwerp van lokale noodstructuren
  Wanneer inwoners worden gevraagd mee te denken over de inrichting van lokale noodsteunpunten, ontstaat niet alleen draagvlak maar ook maatwerk. Zij weten zelf het beste waar behoefte aan is, welke locaties geschikt zijn en wie binnen de gemeenschap een rol kan spelen. Dit kan in de vorm van workshops, wijkbijeenkomsten of participatieve simulaties;

- Verbinding met bestaande netwerken en initiatieven
  In veel buurten bestaan al initiatieven die ingezet kunnen worden in crisistijd – buurtapps, vrijwilligersgroepen, voedselcoöperaties, wijkteams, kerken of sportverenigingen. Inwoners hebben behoefte aan erkenning en ondersteuning van deze structuren. Het benutten van deze bestaande sociale infrastructuur vergroot de effectiviteit van noodhulp aanzienlijk;

- Facilitering van burgerinitiatieven
  Tijdens crises ontstaan vaak spontaan burgerinitiatieven: mensen delen voedsel, organiseren opvang of verzamelen hulpgoederen. In de voorbereidende fase is er behoefte aan een overheid die deze initiatieven serieus neemt, ondersteunt en faciliteert.

Weerbare gemeenschappen ontstaan niet vanzelf. Ze groeien door samenwerking, gedeelde verantwoordelijkheid en wederzijds vertrouwen tussen overheid, maatschappelijke organisaties en inwoners. Inwoners voelen zich sterker wanneer zij niet afhankelijk zijn van 'hulp van buitenaf', maar samen met hun buren en lokale organisaties voorbereid zijn op wat kan komen.

Een participatief ingericht stelsel van lokale noodsteunpunten – ontwikkeld mét en dóór inwoners – kan hierin een belangrijke spil zijn. Denk aan scholen, buurthuizen of sporthallen die in crisistijd kunnen fungeren als distributiepunten, informatiecentra of rustplekken. Wanneer inwoners hier mede vorm aan geven, voelen zij zich medeverantwoordelijk voor het functioneren ervan.

4 Overheidsperspectief

4.1 Internationaal

Behoefte perspectieven
Internationale overheden kijken steeds meer naar noodsteunpunten als een cruciaal instrument voor het versterken van maatschappelijke weerbaarheid en het aanpakken van fysieke, sociale en economische uitdagingen. Vergelijkbaar met Nederland zien veel overheden 'resilience hubs' of 'emergency hubs' als een manier om lokale gemeenschappen te versterken door het bieden van diensten tijdens crises, zoals energievoorziening, communicatie en noodopvang. Daarnaast worden ze ook buiten crises gebruikt om weerbaarheid te versterken. Dit doen ze door middel van het verstrekken van informatie, noodvoorzieningen en het organiseren van activiteiten om mensen collectief voor te bereiden en de sociale cohesie te versterken.

Inwonerparticipatie
In de internationale context fungeren noodsteunpunten ook als een sociaal ecosysteem waar individuele vrijwilligers, gemeenschapsgroepen, vrijwilligersorganisaties, lokale autoriteiten, bedrijven en professionals op het gebied van weerbaarheid van de gemeenschap samen worden gebracht in lokale en regionale netwerken. Er wordt veel nadruk gelegd op het leggen van verbindingen tussen verschillende actoren en vervolgens gezamenlijk tot actie te komen (Rogue Climate, 2020). Resilience Hubs ontstaan vaak als samenwerkingsverbanden tussen lokale overheden en niet-gouvernementele organisaties, zijn doorgaans gevestigd in vertrouwde, door de gemeenschap beheerde faciliteiten, zoals een kerk of een buurthuis. De centra zijn ontworpen om de relaties tussen overheden en de mensen die ze dienen te versterken, de lokale bevolking de macht te geven om oplossingen te vinden en te stimuleren, en op de langere termijn de bestaande gezondheidsverschillen aan te pakken die door rampen worden blootgelegd en verergerd (Pew, 2020).

Duitsland
In Duitsland heeft de Berlijnse brandweer, samen met verschillende partners uit de publieke en private sector, 'vuurtorens voor rampenbestrijding' opgezet om de bevolking te kunnen voorzien van informatie en hulpaanbiedingen in kritieke situaties zoals een langdurige stroomstoring (BMBF, 2015). Het systeem van deze vuurtorens valt onder de staats- of overheidstaak voor het vervullen van diensten van algemeen belang – de verdediging tegen bedreigingen van de openbare veiligheid en orde.
Gezamenlijk hielden de Berlijnse brandweer en de partners zich bezig met de ontwikkeling en het testen van de "vuurtorens" als een nieuw concept voor de betere integratie van burgergerichte rampenbestrijding in het geval van een wijdverbreide en langdurige stroomuitval en dus het falen van de communicatie- en leveringsgebieden. De vuurtorens vormen dus een coördinatiepunt voor verdere crisishulp en zijn bedoeld om de oriëntatie en veiligheid voor de burgers te verbeteren en het werk van de Berlijnse brandweer als autoriteit voor risicopreventie in een dergelijke crisissituatie merkbaar te vergemakkelijken. Het systeem van de vuurtorens is ontworpen om zo veel mogelijk contactpunten voor de bevolking te creëren. Ze fungeren dus als contactpunten tussen de crisisorganisaties en de inwoners, met als doel informatie uit te wisselen. Het project wordt gefinancierd door het Duitse federale ministerie van Onderwijs en Onderzoek.

Ierland
'Emergency Response Hubs' in Ierland zijn opgezet om directe ondersteuning te bieden aan gemeenschappen die zwaar getroffen zijn door langdurige stroomuitval en dienstonderbrekingen na Storm Éowyn. De overheid maakte gebruik van een 'whole-of-government' benadering, waarbij verschillende instanties, zoals ESB Networks, waterbeheerders, politie en gezondheidsdiensten, samenwerkten om een snelle en effectieve respons te garanderen (Waterford City & County Council, 2025).
De overheid had als doel een gecoördineerde humanitaire respons te bieden, met prioriteit voor de meest kwetsbare groepen. Lokale coördinatiegroepen werden ingezet om hulp te bieden aan geïsoleerde personen en gemeenschappen die het zwaarst getroffen waren door het verlies van basisdiensten zoals elektriciteit en water. De overheid bood ook toegang tot schoon water, warme maaltijden, oplaadmogelijkheden voor telefoons, breedbandinternet, en douche- en wasfaciliteiten bij de noodsteunpunten.

Oekraine
De Veiligheidsregio Utrecht en VNG International werken sinds najaar 2024 aan een samenwerkingsproject met Oekraïense gemeenten op het gebied van crisisbeheersing, veiligheid en weerbaarheid. Naast het uitwisselen van Utrechtse regionale 'best practices' en expertise, levert de samenwerking tegelijkertijd de VRU ook veel kennis op over de manier waarop deze thema's in Oekraïne georganiseerd worden (VRU, 2025). Noodsteunpunten spelen hier een grote rol in. Als gevolg van het conflict dat zich afspeelt, kent Oekraïne een groot aantal 'ondersteuningspunten' die in tijden van nood of discontinuïteit faciliteiten kunnen bieden aan inwoners die nodig zijn om de negatieve gevolgen van de ontstane situatie zoveel mogelijk te beperken.

Deze punten vallen onder verschillende benamingen en zijn vaak ook verschillend en ingericht gebaseerd op de lokale context. De 'resilience points' opereren in twee modes: enerzijds zijn er locaties die 24/7 open zijn, anderzijds zijn er locaties die alleen worden geopend op basis van lokale behoefte. Het meest voorkomende type 'resilience point' is ontworpen voor een verblijf van maximaal 150- 200 mensen op hetzelfde moment. Ze zijn bedoeld voor kortdurend verblijf en zijn niet ingericht om mensen te voorzien van overnachtingsmogelijkheden. De faciliteiten zijn in grote lijnen hetzelfde voor alle resilience points. De volgende faciliteiten zijn beschikbaar:

- Drinkwatervoorziening;
- Autonome elektriciteitsvoorziening;
- Autonome verwarmingsvoorziening;
- Toegang tot internet;
- Stopcontacten voor het opladen van telefoons;
- Communicatiemiddelen, blusmiddelen;
- Eerste hulpmiddelen;
- Toiletten.

In Oekraïne wordt in de 'resilience points' ook in het bijzonder aandacht besteed aan de inzet van psychologen (incl. kinderpsychologen) om mentale ondersteuning te kunnen bieden. Dit gebeurt veelal door inzet van vrijwilligers die dit naast hun reguliere werk doen. Hoewel de punten deels gefinancierd worden de overheid, worden ze altijd ingericht op het terrein of in het pand van een bestaande instelling of organisatie. Die zijn dan ook altijd verantwoordelijk voor de financiering, het equiperen en het operationeel houden van de 'resilience point'. In enkele gevallen kunnen subsidies worden geboden voor het optuigen van een aantal standaardfaciliteiten. Er wordt vanuit de overheid niet in sterke mate toegezien op de kwaliteit van deze punten, maar er wordt veel vertrouwen gegeven aan de individuele aanbieders om iets op te tuigen. Volgens de overheid werkt het het beste om

veel over te laten aan het inschattingsvermogen van individuele gemeenten/locaties (VRU, 2025).

Buiten Europa
In ontwikkelingslanden, waar een minder mate van zelfredzaamheid onder de bevolking is, worden de noodsteunpunten gekenmerkt door de sterke invloed en regie van inwoners op de functionaliteiten, diensten en activiteiten die plaatsvinden (Vibrant Hawai'i, z.d.). In Hawaï heeft de overheid een ondersteunende rol, maar zijn de resilience hubs onafhankelijk en volledig geleid vanuit de gemeenschap. Landen die veel te maken hebben met extreem weer, beschikken vaak ook over noodsteunpunten die dienen als opvanglocaties waarbij essentiële middelen worden verstrekt.
In Australië heeft de overheid van Queensland een initiatief gestart waarbij er 'Community Recovery Hubs' zijn opgezet om mensen te steunen die beïnvloed zijn door extreem weer. Deze hubs zijn vaak georganiseerd door lokale gemeenten, die essentiële ondersteuning bieden aan gemeenschappen vóór, tijdens en na noodsituaties zoals overstromingen, bosbranden, cyclonen en stormen. Ze bieden persoonlijke ondersteuning bij subsidies, huisvesting en herstel, en worden bekendgemaakt via overheidshotlines en websites (Queensland Government, 2025).

Adaptieve benaderingen
Bij de operatie van veel noodsteunpunten wordt nadruk gelegd op 'adaptive governance'. Deze aanpak biedt een raamwerk voor het flexibel organiseren van noodsteunpunten, vooral in dynamische en onvoorspelbare omgevingen. Het is dus een adaptieve benadering waarbij beslissingsbevoegdheden zo dicht mogelijk bij de operationele realiteit worden gelegd, bijvoorbeeld bij lokale coördinatoren van noodsteunpunten (Baja, 2019). Er wordt nadruk gelegd op het actief betrekken van burgers, bedrijven, overheden en vrijwilligersorganisaties om gezamenlijke doelen (bijv. sociale cohesie, risicobeheer) te realiseren (Vibrant Hawai'i, z.d.). De hubs werken samen met organisaties en bedrijven om diensten zoals werkgelegenheidsprogramma's of gezondheidszorg te verbreden, zonder zelf alles te centraliseren (Rogue Climate, 2020).

4.2 Nationaal

Behoefte perspectieven van de overheid
De Nederlandse overheid erkent de noodzaak om maatschappelijke weerbaarheid te versterken in het licht van groeiende nationale risico's van geopolitieke spanningen, ecologische uitdagingen en hybride dreigingen. De overheid ziet ook het belang van sociaal kapitaal – via vertrouwen in instituties, sociale cohesie en kritisch burgerschap – dat fungeert als een basis voor maatschappelijke weerbaarheid. Het bouwen van weerbaarheid wordt gezien als een proces waarbij niet alleen iedereen betrokken is, maar ook verbonden is en er een multidisciplinair aanpak plaatsvindt. Dit wordt ook wel een 'whole-of-society' aanpak genoemd. Samen met inwoners, gemeenten, maatschappelijke organisaties, bedrijven, kennisinstellingen en belangenverenigingen willen ze de weerbaarheidsopgave verdiepen en uitwerken. Hoewel er op dit moment nog geen concrete plannen en behoefte perspectieven zijn rondom noodsteunpunten, ontwikkeld dit thema erg snel en zijn er wel behoefteperspectieven met betrekking tot maatschappelijke weerbaarheid.

Het kabinet heeft in de "*Weerbaarheidsopgave: Versterken van weerbaarheid in het licht van militaire en hybride dreigingen*", vier centrale pijlers geïdentificeerd die essentieel zijn voor het realiseren van maatschappelijke weerbaarheid:

1. **Bescherming van vitale processen**: Dit omvat het waarborgen van essentiële infrastructuur zoals energievoorziening, voedsel- en drinkwaterdistributie, communicatie en transport;
2. **Een veerkrachtige samenleving**: Het bevorderen van zelfredzaamheid en sociale cohesie, zodat burgers beter voorbereid zijn op crises;
3. **Handhaving van democratie en rechtsstaat**: Het beschermen van fundamentele waarden en instituties tegen interne en externe bedreigingen;
4. **Economische weerbaarheid**: Het versterken van de economie tegen schokken door nauwe samenwerking tussen overheid en bedrijfsleven.

Uit het *'Programma versterken maatschappelijke weerbaarheid en veerkracht'* kunnen 5 maatschappelijke behoeften geïdentificeerd worden in de context van crises:

1. **Veiligheid** (redden, evacueren, schuilen);
2. **Bevolkingszorg** (bad, bed, brood, breedband);
3. **Welzijn** (nafase en herstel);
4. **Gezondheid** (opgeschaalde medische en psychosociale zorg);
5. **Continuïteit van de maatschappij** (water, voedsel, energie, transport, etc.).

Noodsteunpunten kunnen hierbij een grote bijdrage leveren aan de weerbaarheid van de maatschappij en het omringende crisisbeheersingssysteem. Vooral bij de eerste twee pijlers van de weerbaarheidsopgave kunnen noodsteunpunten een essentiële rol spelen.
De overheid erkent de noodzaak van een "whole of society'-benadering, waarbij de hele Nederlandse samenleving onderdeel dient te zijn van een bredere veiligheidsaanpak. Hiervoor moet de afstand tussen de overheid en inwoners verkleind en de sociale cohesie versterkt worden. Om dit te realiseren, zet de overheid in op preventieve maatregelen en intensieve samenwerking met gemeenten, maatschappelijke organisaties, bedrijven en burgers. Noodsteunpunten bieden hierbij een waardevolle kans om verbinding te creëren en vertrouwen te herstellen.
Om de bewustwording te vergroten, lanceert de overheid ook publieke campagnes, zoals 'Denk Vooruit'. Deze campagnes bieden praktische handelingsperspectieven, zoals het voorbereiden op langdurige uitval van elektriciteit of internet.
Het is dus van belang voor de Nederlandse overheid de hele maatschappij te betrekken bij dit proces. Weerbaarheid is een concept dat betrekking heeft op de hele samenleving, en noodsteunpunten kunnen dienen als een punt waar mensen van verschillende achtergronden terecht kunnen om hun weerbaarheid te vergroten. De kloof tussen de overheid en de inwoners moet overbrugd worden, en noodsteunpunten kunnen daarbij een cruciale schakel zijn.

Inrichtingseisen
Het Veiligheidsberaad heeft besloten zich te willen toespitsen op het versterken van maatschappelijke weerbaarheid. Dit heeft geleid tot een bestuurlijke opdracht, waaronder een verkenning naar noodsteunpunten: lokale **informatie- en coördinatiepunten** tijdens grootschalige crises.
Het inrichten van een dekkend netwerk van noodsteunpunten vraagt om een robuuste hoofdstructuur, aangevuld met lokale noodsteunpunten in de gemeenten. Vanuit de hoofdstructuur, waarvoor brandweerkazernes geschikt kunnen zijn, vindt er **coördinatie** plaats en is er **aansluiting met de bestaande regionale crisisorganisatie**. Het Veiligheidsberaad heeft het Rijk verzocht hier middelen voor vrij te maken (Veiligheidsberaad, 2025).

Noodsteunpunten worden gezien als een praktische oplossing om de maatschappelijke weerbaarheid te vergroten tijdens crises en de kloof tussen de overheid en de inwoners te overbruggen.
Hoewel er nog geen concrete plannen zijn voor de inrichtingseisen, kunnen op basis van de behoeften en perspectieven van de overheid de volgende functies van noodsteunpunten worden geformuleerd:
Pijler 1: Bescherming van vitale processen

- **Drinkwatervoorziening**: Noodsteunpunten kunnen dienen als distributiepunten voor schoon drinkwater, wat essentieel is bij verstoringen van de drinkwatervoorziening;
- **Noodstroomvoorziening**: Ze kunnen mobiele (medische) apparatuur opladen via noodstroom, wat cruciaal is bij stroomuitval;
- **Medicijnen en noodvoorraden**: Distributie van essentiële medicijnen en noodvoorraden kan via deze punten worden georganiseerd, waardoor de impact van verstoringen wordt beperkt;
- **Informatievoorziening**: Burgers kunnen terecht voor actuele informatie over hulpbronnen of doorverwijzing naar diensten;
- **Coördinatie met hulpdiensten**: Noodsteunpunten fungeren als schakel tussen inwoners en hulpverleners.

Pijler 2: Een veerkrachtige samenleving

- **Praktische trainingen**: Noodsteunpunten kunnen workshops aanbieden over basisvaardigheden zoals EHBO, crisiscommunicatie en risicobeheer, waardoor burgers beter voorbereid zijn op noodsituaties;
- **Digitale vaardigheden**: In samenwerking met lokale organisaties kunnen ze trainingen aanbieden om digitale zelfredzaamheid te versterken, bijvoorbeeld voor online crisisinformatie;
- **Versterken van sociale cohesie**: Als fysieke hubs in wijken faciliteren ze interactie tussen buurtbewoners, wat sociale verbindingen versterkt;
- **Samenwerking met sociaal professionals**: Door samen te werken met jongerenwerkers, buurtteams en vrijwilligersorganisaties, worden kwetsbare groepen bereikt en wordt wederzijdse ondersteuning gestimuleerd;
- **Participatie in crisismanagement**: Burgers kunnen via noodsteunpunten betrokken worden bij crisisoefeningen, waardoor collectieve verantwoordelijkheid en vertrouwen in de gemeenschap groeien;
- **Burgerinitiatieven ondersteunen**: Ze kunnen dienen als platform voor bottom-up ideeën, zoals buurtnetwerken voor crisisrespons, waarmee sociale verbanden worden versterkt;
- **Signalering van kwetsbaarheden**: Via contacten met burgers kunnen noodsteunpunten vroegtijdig risico's identificeren (bijv. eenzame ouderen) en doorverwijzen naar ondersteuningsnetwerken.

Noodsteunpunten worden dus gezien als knooppunten die:

1. Vitale processen beschermen;
2. Basisbehoeften vervullen (veiligheid, zorg, welzijn);
3. Sociale cohesie en zelfredzaamheid bevorderen;
4. Continuïteit waarborgen voor maatschappelijke en economische stabiliteit.

Door hun lokale spreiding en toegankelijkheid bieden noodsteunpunten een directe verbinding met de gemeenschap. Dit helpt de gevolgen van verstoringen in vitale processen te beperken en de samenleving sneller te stabiliseren na een crisis. Deze toegankelijkheid maakt het ook een locatie waar een sociale omgeving wordt gecreëerd, waar inwoners met elkaar en met de overheid verbonden worden en gezamenlijk weerbaarheidskwesties behandelen.

Voorlopig zijn de primaire behoeften van de overheid met betrekking tot noodsteunpunten dat deze dienen als informatie- en coördinatiepunten, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen een hoofdstructuur en een lokale structuur. Vanuit de hoofdstructuur, waarvoor brandweerkazernes geschikt kunnen zijn, vindt coördinatie plaats en is er aansluiting met de bestaande regionale crisisorganisatie. Lokale noodsteunpunten kunnen dienen als locaties die de verbinding leggen tussen inwoners en crisisorganisaties.

4.3 Vergelijking behoefteperspectieven van inwoners en overheid

Tot nu toe is het alleen vastgesteld dat de overheid een dekkend netwerk van noodsteunpunten wil inrichten, wat vraagt om een robuuste hoofdstructuur, aangevuld met lokale noodsteunpunten in de gemeenten. Vanuit de hoofdstructuur, waarvoor brandweerkazernes geschikt kunnen zijn, vindt er **coördinatie** plaats en is er **aansluiting met de bestaande regionale crisisorganisatie**. De behoeftes van de inwoners worden dus niet direct beantwoord door de hoofdstructuur, hier komen de lokale invullingen vooral van pas.
Uit **Hoofdstuk 3** is gebleken dat inwoners als eerst behoefte zullen hebben aan erkenning. Erkenning dat er iets is gebeurd en dat ze er niet alleen voor staan. Mensen willen zich gehoord voelen en gevoel van collectieve verbondenheid hebben. Lokale noodsteunpunten kunnen hier een aanzienlijke rol in spelen door middel van het bieden en het faciliteren van verbinding tussen inwoners, vrijwilligers en professionals. In de Weerbaarheidsopgave benadrukt het kabinet het belang voor een multidisciplinaire aanpak waarbij er door middel van een platform samen wordt gewerkt met de inwoners en collectieve participatie wordt gestimuleerd. Dit platform kan worden gerealiseerd in de vorm van een noodsteunpunt.

De lokale noodsteunpunten zullen gevestigd zijn op locaties die voor de meeste mensen bekend zijn en ook relatief makkelijk bereikbaar zijn. De noodsteunpunten zullen dienen als informatiepunten voor de inwoners waarbij gecommuniceerd wordt over handelingsperspectieven en andere relevante informatie. Dit is een van de basisbehoeften van de inwoners, samen met toegang tot voedsel, water, medische zorg, bescherming en huisvesting. De overheid ziet het belang van de bescherming van deze processen als prioriteit om de weerbaarheid in stand te houden. De overheid benadrukt het belang van maatwerk bij de opzet van de lokale noodsteunpunten, dus het is nog niet duidelijk welke faciliteiten en diensten aanwezig zullen zijn bij de lokale structuur, en of het bij elke punt hetzelfde zal zijn. De overheid ziet wel het belang van de bescherming en continuïteit van vitale processen. Dit kan worden gerealiseerd in de vorm van voorziening van schoon drinkwater, noodvoorraden, stroom, medische zorg in de vorm van EHBO en tijdelijke bescherming. Hiermee worden de materiele behoefte van samenleving ook grotendeels beantwoord.

Daarnaast is huisvesting en opvang ook een primaire behoefte van de samenleving, maar het is onduidelijk of de overheid deze vraag kan beantwoorden met noodsteunpunten en of dit relevant is voor de denkbare scenario's die zijn benoemd in **Hoofdstuk 2.**
De noodsteunpunten zullen fungeren als een schakel tussen de overheid en de inwoners, waarbij professionals en vrijwilligers samen worden gebracht en gecoördineerd aan de hand van de hoofdstructuur. De overheid wil een multidisciplinaire aanpak realiseren waarbij een 'whole-of-society' benadering wordt gebruikt om collectief weerbaarheid op te bouwen. In het stuk van (Gelton, 2024) wordt het belang van deze aanpak ook benadrukt.

Naast basisvoorzieningen, hebben mensen ook een grote behoefte aan emotionele steun en een gemeenschapsgevoel. Ook deze immateriële aspecten van weerbaarheid kunnen worden gerealiseerd door middel van lokale noodsteunpunten. Met behulp van de verbindingen tussen professionals, vrijwilligers en inwoner, kan een luisterend oor worden geboden aan alle partijen. Er kan dan gezamenlijk aan problemen worden gewerkt en samenhang ontstaan.

Aan de hand van deze benadering zullen inwoners dus niet alleen geholpen worden, maar komt er samenwerkingsverband van stand met de overheid. Daarmee krijgen inwoners regie over hun eigen preparatie en herstel. Dit is een essentiële behoefte van de inwoner. Naast regie, willen inwoners ook duidelijkheid over procedures en eerlijk behandeld worden. Er ruimte zijn voor maatwerk komen en inwoners willen serieus worden genomen als gesprekspartner. Dit komt overeen met de behoefte van de overheid om inwonerinitiatieven te verbinden met het formele crisismanagementsysteem. Ook weer zullen de lokale noodsteunpunten deze vraag kunnen beantwoorden.

Samengevat hebben de inwoners voornamelijk behoefte aan steun (zowel materieel als emotioneel), regie, en betrokkenheid. Deze 3 aspecten worden ook door de overheid erkend als essentiële bouwstenen van een parate, veerkrachtige en weerbare samenleving. Door middel van noodsteunpunten kan er verbinding gelegd worden tussen de overheid en inwoners en komt er een collectieve samenwerking tot stand. Dit vraagt ook ruimte voor maatwerk, zodat overheid en burgers elkaar contextafhankelijk ondersteuning kunnen bieden met als doel de weerbaarheid te versterken in het licht van militaire en hybride dreigingen.

Onderstaande tabel zet de behoeften vanuit inwoners- en overheidsperspectief tegenover elkaar. Bij het overheidsperspectief wordt daarbij uitgegaan van de twee relevante pijlers uit de weerbaarheidsopgave van het kabinet, bij het inwonersperspectief is de onderverdeling uit hoofdstuk drie aangehouden.

Pijler	Functie	Behoeftes van overheid bij NSP	Behoeftes van inwoners bij NSP	Behoeftecategorie
Parate en veer-krachtige samenleving	Verbinding maatschappij	Inwoners betrekken bij crisisbeheersing	Betrokkenheid bij het ontwerp van lokale noodstructuren	**Voorbereiding**
		Samenwerken met jongerenwerkers, buurtteams en vrijwilligersorganisaties	Verbinding met bestaande netwerken en initiatieven	
		Ondersteunen burgerinitiatieven	Facilitering van burgerinitiatieven	
	Onderwijs en training	Faciliteren van praktische trainingen en workshops	Concrete handvatten voor zelfredzaamheid	
		Platform voor risicocommunicatie	Toegankelijke informatie over risico's en handelingsperspectieven	
	Verbinding maatschappij	Platform voor interactie tussen inwoners	Rust en stabiliteit	**Emotionele behoeftes**
			Een luisterend oor	
			Samenhang en gemeenschapsgevoel	
			Zingeving en perspectief	
Bescherming vitale processen	Informatie hub	Crisiscommunicatie inwoners	Informatie en communicatie	**Basisbehoeften**
		Bestrijden van desinformatie	Informatie en communicatie	
	Logistiek knooppunt	Noodstroomvoorziening		
		Distributie van schoon drinkwater	Toegang tot drinkwater	
		Distributie van voedsel	Toegang tot voedsel	
	Medische ondersteuning	Verlenen van spoedeisende zorg	Toegang tot medische zorg	
		Distributie essentiële medicijnen	Toegang tot medische zorg	
			Veilige huisvesting/ schuilen	
	Veiligheid coördinatie	Coördinatie van hulpdiensten		**Regie en rechtvaardigheid**
		Mobiliseren en coördineren van spontane burgerhulpverleners		
		Inwoners betrekken bij crisisbeheersing	Inspraak en maatwerk	
			Gelijke toegang tot hulp	
			Duidelijke procedures en eerlijke behandeling	
		Verbinding leggen met crisisorganisaties/partners		

4.4 Verschillen met internationale behoefteperspectieven

Bij internationale benaderingen van noodsteunpunten wordt veel nadruk gelegd op participatie en regie vanuit de samenleving, waarbij de inwoners veel invloed hebben op de activiteiten, diensten en functionaliteiten van de noodsteunpunten. Dit is minder relevant in de Nederlandse benadering. De internationale noodsteunpunten worden ook vanuit een adaptieve aanpak benaderd, waarbij beslissingsbevoegdheden zo dicht mogelijk bij de operationele realiteit worden gelegd. Deze bevoegdheden liggen voornamelijk bij de inwoners en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties.

De noodsteunpunten zijn heel sociaal gericht opgesteld en creëren veel mogelijkheden voor partnerschappen en samenwerkingsrelaties met lokale actoren, waaronder bedrijven. De punten worden dus van "onderaf" aangestuurd met een focus op een horizontale structuur, waarbij veel verantwoordelijkheid ligt bij de gebruikers, in tegenstelling tot de Nederlandse aanpak, die vooral vanuit de overheid wordt aangestuurd.

Internationale voorbeelden laten ook zien dat de prioriteit voor duurzaamheid hoog ligt bij noodsteunpunten, waarbij gebruikgemaakt wordt van klimaat adaptieve infrastructuur. Dit is in de Nederlandse context echter minder relevant.

In de internationale context, vooral in ontwikkelingslanden, fungeren ze dus meer als gemeenschapspunten dan als noodsteunpunten. Dit wordt gereflecteerd in de prioriteiten, waarbij er een sterkere invloed is vanuit de gemeenschap en de punten een sociale omgeving creëren om sociaal kapitaal te stimuleren en collectieve weerbaarheid te vergroten. In de context van Europa, zoals in Duitsland en Ierland, fungeren de punten als noodlocaties die vanuit de overheid worden opgezet om verbinding te leggen met de inwoners en hun noodvoorzieningen en informatie te verstrekken.

5 Fasering

Omdat “fysieke behoeften” (eten, drinken, warmte en zorg) niet zoveel zullen veranderen maar de “geestestoestand” van mensen dat wel doet, is ervoor gekozen om te putten uit kennis vanuit psychosociale hoek.

5.1 Vier fasen

Als eerst de pre fase, eventuele waarschuwingssignalen die wijzen op een naderende ramp. Hierna volgt de impactfase, deze fase kan acuut en kortdurend zijn maar ook langdurig en slepend. Hierdoor kan de impact fase overlopen in de honeymoon fase. Tot slot de desillusie fase die moet worden overwonnen om tot herstel te komen, ook wel de re-integratie fase genoemd.

1 Pre-fase (voorafgaand aan de gebeurtenis).
2 Impactfase (tijdens de gebeurtenis – uren tot dagen).
3 Honeymoonfase (weken tot maanden na de gebeurtenis).
4 Desillusiefase (maanden tot jaren na de gebeurtenis)/ Herstelfase/re-integratie fase (maanden tot jaren na de gebeurtenis, lange termijn).

5.2 Pre-fase

- Behoeften gericht op de voorbereiding en preventie.
- De reacties van mensen op een ontwrichting zullen uiteenlopend zijn en afhankelijk van de kenmerken van een gebeurtenis.
- Behoefte inwoners:
  - Informatievoorziening over risico’s
  - Informatie over voorbereiding
- Behoefte overheid:
  - Informatievoorziening over risico’s.
  - Signalering van risicogroepen.
  - Bevorderen van de weerbare samenleving.
  - Planning voor ondersteuning en opvang.

5.3 Impactfase

- Behoefte inwoners: basishulp
  - Praktische hulp: basisvoorzieningen zoals onderdak, voeding en medische zorg.
  - Veiligheidsgevoel.
  - Opvang/onderdak, informatie over een opvanglocatie en aanwezige voorzieningen.
  - Eten, drinken
  - Medische zorg voor gewonden

        - Overbrengen van niet gewonden naar een veilige opvanglocatie en psychosociale noodhulp (dus ook een basisbehoefte in de vorm van vervoer, naar een veilige locatie).
        - Informatie over het lot van dierbaren, een eventuele opvanglocatie en aanwezige voorzieningen.
        - Informatie: duidelijke, betrouwbare communicatie over wat er gebeurt en praktische informatie over de crisisbeheersing en rampenbestrijding.
        - Verbondenheid: contact met naasten en hulpverleners (emotionele en sociale steun).
- Behoefte overheid:
    - Crisisbeheersing.
    - Goede communicatie.
    - Organiseren opvang.

5.4 Honeymoon fase

In deze fase is er genoeg hulpcapaciteit en een sterk gemeenschapsgevoel. Er is sprake van een verbondenheid tussen mensen die getroffen zijn en niet.

- Behoefte inwoners:
    - Herstellen van de dagstructuur.
    - Betrouwbare informatie over het lot van dierbaren.
    - Informatie geven en ontvangen over medische, psychosociale, juridische, financiële en praktische hulp.
    - Steun vanuit een belangenvereniging en/of lotgenoten.
    - Delen van ervaringen met anderen.
    - Emotionele steun en emotionele opvang: ruimte voor eerste reacties, luisteren zonder te forceren (emotionele en sociale steun).
    - Steun van het persoonlijke netwerk (sociale netwerk) en gemeenschapszin.
    - Vaak een overdaad aan steun en aandacht in deze fase.
    - Erkenning en aandacht voor de getroffenen: gezien, gehoord, gerespecteerd en begrepen voelen. Dit zou bijdragen aan de verwerking van het leed, dus niet alleen van eventuele verantwoordelijke of schuldige partijen, maar ook van het sociale netwerk en de samenleving als geheel
    - Voorlichting over waargenomen klachten.
    - Betrouwbare informatie over de toedracht van de ramp/crisis/gebeurtenis, de gevolgen en de afwikkeling.
    - Informatie over verantwoordelijke en aansprakelijke partijen.
- Behoefte overheid:
    - Structureren hulpaanbod
    - Versterken sociaal netwerk
    - Ondersteuning van burgerinitiatieven

5.5 Desillusiefase/ herstel/ re-integratie fase

De honeymoon fase gaat over tot desillusie als de niet-getroffen mensen hun normale leven weer oppakken. Het herstel van fysieke zaken en het emotionele herstel kan erg lang duren (jaren).

- Behoefte inwoners:
  - Ruimte voor verwerking
  - Steun uit het sociale netwerk (emotionele en sociale steun).Ook mensen die niet getroffen zijn, een behoefte aan een blijvende betrokkenheid.
  - Continuïteit van hulp, het blijven krijgen van voldoende nazorg.
  - Duidelijkheid over regelingen.
  - Herdenking en herinnering.
- Behoefte overheid:
  - Evaluatie van beleid
  - Continuïteit van de hulp kunnen blijven garanderen.

Behoeften die niet gerealiseerd worden, kunnen een probleem worden en een bron van stress. Een probleem ontstaat wanneer getroffenen na een ramp onvoldoende in staat zijn het evenwicht of de controle terug te vinden, of te maken hebben met (voortdurende) psychische klachten die het dagelijks functioneren hinderen.

Stepped care – kringmodel

Bovendien wordt er qua ondersteuning vanuit gegaan dat er sociale steun komt uit de persoonlijke omgeving en indien nodig aanvullende steun. In alle fasen komt de emotionele en sociale steun (luisterend oor, betrokkenheid en erkenning) aan bod. Het is een algemene aanname dat mensen die getroffen worden kunnen en zullen terugvallen op mensen in hun eigen vertrouwde leefomgeving en ook van die mensen de meeste steun zullen ervaren.

Zes uitgangspunten psychosociale zorg:

1 Sluit aan bij de behoeften, problemen en risicofactoren
2 Sluit aan bij dynamiek en fase
3 Sluit aan bij veerkracht en zelfredzaamheid
4 Sluit aan bij de context van de getroffene
5 Sluit aan bij aanwezige hulpverleningscapaciteit
6 Evalueer psychosociale ondersteuning en zorg

6 Literatuurlijst en overige informatiebronnen

Relevante scenario's

Documenten

- Kamervragen (Aanhangsel) 2023-2024, nr. 2102. Overheid.nl. Officiële bekendmakingen;
- Openbaar jaarverslag 2024, Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst, dd 22 april 2025;
- Rijksbrede Risicoanalyse Nationale Veiligheid 2022.

Inwonersperspectief

Documenten

- Visiedocument Weerbaarheid en Veerkracht, NIPV, 2024;
- Multidisciplinaire Richtlijn Psychosociaal Crisismanagement, Arq, 2023 ;
- Behoeften slachtoffers grootschalige incidenten, WODC, 2023;
- Rapport Rapid needs assessment, Nivel, 2021.

Uitvraag

- Inventarisatie onder inwoners door VR Twente;
- Inventarisatie onder inwoners door VR MWB;
- Uitvraag naar ervaringen in andere regio's is gedaan via het LOCB.

Overheidsperspectief

Documenten

- Aldrich, D. P. (2012). Building resilience: Social capital in post-disaster recovery. Chicago: University of Chicago Press;
- Aldrich, D. P., & Meyer, M. A. (2014). Social capital and community resilience. American Behavioral Scientist, 59(2), 254-269;
- ARQ Kenniscentrum Impact van Rampen en Crises. (2023). *Multidisciplinaire Richtlijn Psychosociaal Crisismanagement.* ARQ Nationaal Psychotrauma Centrum;
- Baja, K. (2019). *Guide to Developing Resilience Hubs.* USDN;
- Banwell, K., & Kingham, S. (2023). Living well in your local neighbourhood: The value of bumping and gathering places. Wellbeing, Space and Society, 4, 100124;
- Building Resilience Together. (2024). *Building Resilience Together: Home*. Opgehaald van Building Resilience Together: https://resiliencehubs.org.uk/;
- Bock, B., During, R. (Ed.), van Dam, R., Donders, J., Kruit, J., Pleijte, M., & de Witte, D. (2018). Leefbaarheidsinitiatieven op het platteland: analyse van eigenheid en eigenaarschap. Wageningen University & Research;
- Bochove, M. van, Rusinovic, K., Bussemaker, J., El Farisi, B., & Engbersen, G. (2021b). Lessen van de Coronacrisis voor het sociaal domein: van impact naar transformatie. Een publicatie van het onderzoeksconsortium: De maatschappelijke impact van COVID-19. Rotterdam: Lessen-van-het-sociaal-domein_DEF_digitaal;
- Bundesministerium für Bildung und Forschung (BMBF). (2015). *Katastrophenschutz-Leuchttürme.* Berlijn;
- Camarero, M. (2019). Social and Political Participation. *The Quality of European Societies*;

- CBS. (2024, 9 27). *Bewoners platteland vinden buurt gezelliger dan stedelingen*. Opgehaald van CBS.nl: https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2024/39/bewoners-platteland-vinden-buurt-gezelliger-dan-stedelingen;
- Ciriaco, T. G., & Wong, S. D. (2022, Oktober 12). Review of resilience hubs and associated transportation needs. *Transportation Research Interdisciplinary Perspectives*;
- Engbersen, R., & Sprinkhuizen, A. (1998). De noodzaak van investeren in de sociale infrastructuur. In: De Staatscourant, 142, 30 juli 1998;
- Gelton, P. (2024). *Verkenning naar het versterken van maatschappelijke weerbaarheid en veerkracht in tijden van crises.* Arnhem: Nederlands Instituut Publieke Veiligheid (NIPV);
- Hoekstra, M., van Breugel, I., ter Steeg, A., & Albeda, Y. (2017). *Stedelijke diverstiteit: een introductie;*
- Kaulingfreks, F., Sieckelinck, S., & Walraven, G. (2021). Perspectieven op veerkracht: Een inleiding voor professionals in het sociaal domein. Haarlem: Hogeschool Inholland;
- Kolner, C., Pijpers, K., Enneking, G., Murugesu, L., & Engbersen, G. (2024). *De vijf functies van de sociale infrastructuur tijdens een pandemie.* Rotterdam;
- Meyer, D. P. (2014, Oktober 21). Social Capital and Community Resilience. *American Behavioral Scientist*, pp. 1-16;
- NIPV. (2024). Versterken van veerkracht. Nederlands Instituut Publieke Veiligheid. Geraadpleegd van https://nipv.nl/wp-content/uploads/2024/05/20240501-NIPV-Crisisplan-Versterken-van-veerkracht.pdf;
- Norris, F. H., Stevens, S. P., Pfefferbaum, B., Wyche, K. F., & Pfefferbaum, R. L. (2008). Community resilience as a metaphor, theory, set of capacities, and strategy for disaster readiness. American Journal of Community Psychology, 41(1), 127-150;
- Odding , C., & ter Weel, B. (2022). *Het belang van sociaal kapitaal in Nederland;*
- Patel, S. S., Rogers, M. B., Amlôt, R., & Rubin, G. J. (2017). What Do We Mean by 'Community Resilience'? A Systematic Literature Review of How It Is Defined in the Literature;
- Shamai, A., Abya, A., & Ebrahimi, M. (2015). Factors influencing citizen participation in community management. *Management Science Letter*, 407-412;
- Solnit, R. (2010). A paradise built in hell: The extraordinary communities that arise in disaster. Penguin;
- Van Vliet, A. (2017). *Buurthuizen zijn het 'ecosysteem' van een sociale buurt*. Opgehaald van Buurtwijs.nl: https://www.buurtwijs.nl/content/buurthuizen-zijn-het-ecosysteem-van-een-sociale-buurt;
- Varela, V. (2018). Participatory Citizenship Initiatives as a Crucial Factor for Social Cohesion. 209-221;
- Veiligheidsregio Utrecht. (2025). *Samenwerkingsproject VRU-Oekraïne.* Utrecht: (niet gepubliceerd);
- Vermeij, L. (2016). *Kleine gebaren: Het belang van dorpsgenoten voor ouderen op het platteland.* Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau;
- Wilken, J. A., Huff, M. E., Baja, K., & Balbus, J. (2023). Building Local Climate Health Equity Into a Resilience Hub Framework. Public Health Reports®, 139(2), 145-148. https://doi.org/10.1177/00333549231210248.

Digitale bronnen

- Rogue climate; https://rogueclimate.org/
- Pew Research Center; https://www.pewresearch.org/
- Bundesministerium für Bildung und Forsching; https://www.bmbf.de/
- Waterford City & County Council; https://waterfordcouncil.ie/
- Veiligheidsregio Utrecht

- Vibrant Hawai'i; https://www.vibranthawaii.org/
- Queensland Government; https://www.qld.gov.au/
- Weerbaarheidsopgave: Versterken van weerbaarheid in het licht van militaire en hybride dreigingen. Rijksoverheid; https://www.rijksoverheid.nl/

Fasering

Documenten

- ARQ Kenniscentrum, & Van Hoof, W. (2023). *Multidisciplinaire Richtlijn Psychosociaal Crisismanagement: Ondersteuning en zorg bij rampen en crises* [Report]. ARQ Nationaal Psychotrauma Centrum. https://arq.org/sites/default/files/2023-06/Multidisciplinaire%20Richtlijn%20Psychosociaal%20Crisismanagement_0.pdf